

NAAR HANDHAVING VAN PREVENTIEBELEID BIJ GLASVERPAKKINGEN
Case 1. Glazen flessen voor gedistilleerde dranken

§ 1. De wettelijke verplichting

Sinds 1994 dienen verpakkingen te voldoen aan de zogenaamde essentiële eisen die zijn opgenomen in richtlijn 94/62/EG.

De eerste eis van deze richtlijn is de preventie-eis die stelt¹:

Verpakking moet zodanig worden vervaardigd dat volume en gewicht van de verpakking worden beperkt tot de minimale hoeveelheid die nodig is om het vereiste niveau van veiligheid, hygiëne en aanvaardbaarheid voor het verpakte product en voor de consument te handhaven.

Een glazen fles voor wijn of gedistilleerde drank kent dus een optimaal gewicht; glazen flessen voor een bepaalde drank zouden niet sterk in gewicht mogen verschillen!

¹ Zie Bijlage II.1 in <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex:31994L0062>

§ 2. De aanpak van preventiebeleid bij glasverpakkingen – historische terugblik

In een eerdere notitie beschreven wij in zijn algemeenheid “de ondraaglijke traagheid van het milieubeleid” bij afvalpreventie bij verpakkingen (Bijlage A).

In aanvulling daarop gaan wij hieronder in op de gang van zaken bij de aanpak van afvalpreventie bij specifiek glasverpakkingen.

2.1. Onvoldoende resultaten tijdens de convenantenperiode (1991-2006)

Voorafgaand aan het Verpakkingenbesluit zijn alleen in het eerste Convenant Verpakkingen concrete afspraken gemaakt over afvalpreventie bij -bepaalde- glazen verpakkingen.

Al in 1991 ging het daarbij om gewichtsvermindering van met name flessen en potten.

PREVENTIE-AFSPRAKEN VOOR GLASVERPAKKINGEN – 1^E CONVENANT VERPAKKINGEN
a) Het doorvoeren van een gewichtsvermindering voor gedistilleerde dranken voor het meest gangbare flesformaat tot maximaal 635 gram voor eind 1991. (Bijlage I.A.1.)
b) Het verder doorvoeren van een gewichtsvermindering voor gedistilleerde dranken voor het meest gangbare flesformaat tot maximaal 600 gram voor eind 1992 en 565 gram voor eind 1993 (Bijlage I.A.2.).
c) Het voor eind 1991 verminderen van het gewicht met 8-9% van de meest gangbare conservenpotten van 370 ml ten opzichte van het huidige gewicht. (Bijlage I.A.1.)
d) Het afronden van het technisch onderzoek naar materiaalreductie tot 30% van de wereldwijde 1/1 literfles dagverse consumptiemelk in de zomer 1991 en, bij gebleken succes, het omschakelen op deze fles in november 1991 (Bijlage I.A.1.).
e) Het voor eind 1993 verminderen van het gewicht van glazen verpakkingen voor groenten, fruit en soep met gemiddeld 7,5% per verpakking t.o.v. 1986 (Bijlage I.A.2.).

Opvallend is hierbij dat het ging om significante gewichtsvermindering van rond de 10% of zelfs meer en dat de maatregelen al binnen enkele jaren zichtbaar effect zouden hebben. Onbekend is gebleven of destijds is voldaan aan de diverse preventieverplichtingen.

Wel kan worden vastgesteld dat er ook nu nog veel glazen flessen en potten op de markt worden gebracht die zwaarder zijn dan de norm waaraan de meest gangbare flessen en potten al 25 jaar geleden moesten voldoen.

Tijdens de convenantenperiode is de hoeveelheid eenmalige glasverpakkingen die op de markt werd gebracht (in kton) in eerste instantie afgenomen en daarna weer fors gegroeid. Na afloop van het eerste Convenant Verpakkingen werd een hoeveelheid van **469 kton** vastgesteld, tegenover **515 kton** in 1986; formeel was daarmee aan de 10%-preventie verplichting voor 2000 dus al bijna voldaan². Hierbij moet wel worden bedacht dat deze reductie in belangrijke mate werd veroorzaakt door de vervanging van glazen flessen en potten door verpakkingen van plastic, drankenkarton en blik.

De totale hoeveelheid op de markt gebrachte glasverpakkingen nam de jaren daarna verder af, maar als gevolg van monitoringfouten en gewijzigde monitoring is vergelijking niet goed mogelijk.

Uiteindelijk blijkt tijdens Convenant Verpakkingen III echter weer een forse toename van de hoeveelheid glasverpakkingen: voor 2005 werd **545 kton** opgegeven³.

² RIVM-analyse verpakkingsafval in 1997; pag. 7 en 10

³ Commissie Verpakkingen – Jaarverslag 2005; oktober 2006; pag. 30

2.2. Onvoldoende handhaving van het Verpakkingenbesluit (vanaf 2006)

Na het aflopen van het derde Convenant Verpakkingen werd -per 1 januari 2006- het zogenaamde "Besluit beheer verpakkingen en papier en karton" van kracht, met daarin een expliciete preventieverplichting. Artikel 3a verplichtte de producent of importeur tot het nemen van maatregelen die er op gericht zijn dat zo weinig mogelijk verpakkingsmateriaal wordt gebruikt.

Ook het huidige zogenaamde "Verpakkingenbesluit", het Besluit Beheer Verpakkingen 2014, geeft expliciet zo'n preventie-verplichting:

Artikel 3

1. Het is verboden om een verpakking die niet voldoet aan bijlage II van de richtlijn verpakkingen in de Europese Unie op de markt aan te bieden of met dat doel voorhanden te hebben.
2. Onverminderd het eerste lid is een verpakking zodanig ontworpen en vervaardigd dat het ontstaan van zwerfafval zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035711/2016-01-01/?VergelijkMet=BWBR0035711%3fg%3d2015-01-01%26v%3d0>

Nadat het Verpakkingenbesluit in 2006 van kracht was geworden kreeg handhaving van de preventieverplichting pas na enkele jaren enige serieuze aandacht: in de eindfase van de regeerperiode 2006-2010. Door de VROM-Inspectie werd toen het deelproject "Preventie verpakkingen" opgezet als onderdeel van een project "voor toezicht en handhaving in de gehele keten waarin (kunststof)verpakkingen worden geproduceerd, geleverd, gebruikt, afgedankt en verwerkt".

Voorafgaand aan daadwerkelijk onderzoek werden voorjaar 2010 door de VROM-inspectie eerst twee expertmeetings georganiseerd met vertegenwoordigers van de branche, de producentenorganisaties, wetenschappers en maatschappelijke vertegenwoordigers. Recycling Netwerk heeft daar wederom benadrukt dat te zware verpakkingen zouden moeten worden geweerd op basis van vergelijkend onderzoek.

In samenwerking met RIVM⁴ werd vervolgens door de VROM-Inspectie een benchmark-onderzoek uitgevoerd, waarbij gewichten van verpakkingen van verschillende merken van gelijksoortige artikelen met elkaar werden vergeleken⁵. Het benchmarkonderzoek van RIVM behelsde een betrekkelijk eenvoudige steekproef bij 4 supermarkten en liet concreet zien dat ruim 90% van de 86 onderzochte wijnflessen veel zwaarder was dan de drie lichtste wijnflessen. Het blijkt daarbij te gaan om een overbodig extra fles gewicht van 20% tot meer dan 100%.

Op basis van de onderzoeksresultaten kon worden gekonkludeerd dat sprake was van een bijzonder groot preventiepotentieel, met name bij glasverpakkingen. Meer dan de helft van de hoeveelheid glasverpakkingen (in kton) die op de markt worden gebracht zijn immers wijnflessen en de onderzoeksconclusies waren:

⁴ RIVM Brieffrapport 609021109/2010; Steekproef vergelijking van de massa's van wijnflessen en cornflakesdozen

⁵ VROM-Inspectie; Benchmark eenvoudige productverpakkingen; 16 mei 2011; pag. 4

Conclusies Benchmark eenvoudige productvergelijkingen – VROM-Inspectie 2011

- Overleg met deskundigen, branches, wetenschappers, uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke groeperingen bleek zinvol om te komen tot goede inzichten en keuzen voor toezicht en handhaving.
- Het onderzoek naar de wijnflessen laat een groot verschil in de massa van de gebruikte glasfles zien. **Er is geen verband gevonden in de massa van de fles met het land van herkomst, de streek, de wijnsoort of de kleur van het glas. Bandbreedte in massa: 306 tot 645 gram.**
- Geschat wordt, dat een gemiddelde gewichtsbesparing van 100 gram per fles gerelateerd aan de Nederlandse wijnconsumptie een reductie oplevert van ruim 32.000 ton CO₂, hetgeen overeenkomt met het jaarlijkse elektriciteitsverbruik van circa 13.000 huishoudens.
- Het verschil in massa tussen de diverse standaard cornflakesdozen van karton is minder groot dan bij wijnflessen. Bandbreedte in massa: 81 - 104 gram.

Zelfs bij een soepele beleidsaanpak kon dus een groot preventiepotentieel worden ontsloten. Door RIVM werd een forse CO₂-besparing becijferd, zelfs wanneer alle wijnflessen toch nog 20% zwaarder zouden mogen zijn dan de lichtste wijnflessen (met een gemiddelde gewichtsbesparing van 100 gram per fles).

Niet te veronachtzamen is daarbij, dat dan een resultaat op het gebied van afvalpreventie zou worden gerealiseerd van ieder jaar weer zo'n **50 miljoen kilo** glasafval.

Hoewel deze onderzoeksresultaten er alle aanleiding toe gaven hebben ze echter niet tot een beleidsaanpak geleid. In 2010 begon een nieuwe regeerperiode en werd wat betreft verpakkingen de aandacht gericht op een nieuwe Raamovereenkomst met afspraken over recycling van verpakkingsafval, maar zonder enige afspraak over afvalpreventie.

Sindsdien is afvalpreventie bij wijnflessen "aan de markt overgelaten". Maar dat werkt meestal niet, zo constateerde Recycling Netwerk al vaker.

Recycling Netwerk heeft daarom najaar 2018 aan de milieu-inspectie gevraagd om nader onderzoek naar de gewichtsreductie bij wijnflessen. Dit keer -nog- niet met een formeel en uitgewerkt handhavingsverzoek, maar door het aanbieden van een kistje wijn aan de milieu-inspectie. Het kistje bevatte drie recent bij Jumbo en Albert Heijn aangeschafte flessen wijn die in het onderzoek uit 2010 in de top-10 van zwaarste flessen stonden. Twee van de drie flessen waren nog steeds even zwaar!

Tot dusver hebben we afgewacht of en wat men ermee gaat doen.....

§ 3. De aanpak van preventie in de meest relevante brancheplannen

Sinds het Verpakkingenbesluit heten afspraken tussen overheid en bedrijfsleven geen Convenant meer, maar Raamovereenkomst. Deze raamovereenkomsten bevatten geen concrete afspraak meer over preventiemaatregelen of -doelen.

De Raamovereenkomst 2013-2022 zegt echter nog wel dat afvalpreventie aandacht moet krijgen als één van de uitgangspunten die zou moeten worden gehanteerd door een op te richten kennisinstituut bij het opstellen van een verduurzamingsagenda (art. 3.2.a.).

Inmiddels zijn onder regie van het Kennisinstituut duurzaam verpakken (KIDV) diverse zogenaamde brancheverduurzamingsplannen c.q. brancheplannen opgesteld.

Voor glasverpakkingen zijn daarbij de plannen voor wijnflessen en voor de flessen voor gedistilleerde drank het meest relevant, met een aandeel van respectievelijk meer dan de helft en ruim 10% in het totaal gewicht van glas verpakkingsafval.

Reductie van het flesgewicht; belang en belemmeringen

Beide branches benadrukken in hun brancheplannen het grote belang van gewichtsreductie:

- “Het gewicht van een wijnfles heeft voor de wijnsector gezien vanuit milieubelasting absolute prioriteit.”, aldus de KVNW, de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Wijnhandelaren⁶ en
- “De nadruk in dit brancheverduurzamingsplan ligt op de reductie van het gewicht van de glazen flessen, omdat dit zowel vanuit milieu-, als vanuit kosten oogpunt de meest prominente factor is als het op verpakkingen aankomt.”, aldus Spirits NL, de brancheorganisatie voor gedistilleerde dranken⁷.

Daarnaast wordt echter in beide plannen nadrukkelijk gewezen op belemmeringen. Nederlandse wijnimporteurs zouden “geen directe invloed op de productverpakkingen” hebben, er wordt maar ongeveer 10% gebotteld in Nederland, de “slagkracht van veel kleine marktdeelnemers is gering” en alleen de 25 grootste marktdeelnemers zouden “eisen kunnen stellen aan de wijze van verpakken” (pag. 4 en 5).

En het Branche Verduurzamingsplan van Spirits NL windt er geen doekjes om; de glazen fles heeft een belangrijke marketing functie: “De verpakking en het design van de fles vormen een zeer belangrijk onderdeel van de marketingmix.”, aldus -beide- plannen van Spirits NL⁸.

Reductie van het flesgewicht; de ambities

De ambities in de brancheplannen blijken vervolgens uiterst mager: men richt zich alleen op het gemiddelde flesgewicht, met -in eerste instantie- het doel het gemiddelde flesgewicht jaarlijks 1% te laten dalen.

De wijnsector motiveert dat als volgt⁹:

“Uit het onderzoek van VROM blijkt dat een koploper 35,7% minder weegt dan gemiddeld. Het is niet realistisch om te verwachten dat de wijnbranche binnen afzienbare tijd op het gewicht zit van de koplopers. Daarom heeft de KVNW zich ten doel gesteld om binnen 20 jaar uit te komen op een reductie van de helft van 35,7% oftewel 17,85% in 20 jaar. Per jaar is dit afgerond 1%.” Saillant detail is hierbij nog dat men uitgaat van een gemiddeld flesgewicht dat 11% hoger is dan het gemiddeld flesgewicht in het onderzoek van de VROM-inspectie.

⁶ <https://www.kidv.nl/5336/bijlage-bij-agendapunt-brancheverduurzamingsplan-kvnw-augustus.pdf>; pag. 9

⁷ <https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf>; pag. 14

⁸ <https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf>; pag. 6 en <https://www.kidv.nl/item/8740> pag. 9

⁹ <https://www.kidv.nl/5336/bijlage-bij-agendapunt-brancheverduurzamingsplan-kvnw-augustus.pdf>; pag. 12

De neergelegde ambitie maakt duidelijk dat de sector de eerste 'essentiële eis' van het Verpakkingenbesluit volledig denkt te kunnen negeren. De verplichting om het verpakkingengewicht te beperken tot de minimale hoeveelheid wordt op geen enkele manier in aanmerking genomen in het brancheplan van de KNVW. En dat ondanks dat in het brancheplan zelf¹⁰ is vastgesteld, dat de 25 grootste marktdeelnemers (waarvan de meesten zijn aangesloten bij de KNVW) "eisen kunnen stellen aan de wijze van verpakken".

Inmiddels is het de wijnsector gebleken dat het gemiddeld flesgewicht met jaarlijks 1,7% is afgenomen in de periode 2014-2018. Tegen die achtergrond is de ambitie onlangs verhoogd: het streven is nu een gewicht van 424 gram voor de gemiddelde wijnfles in 2022¹¹.

Die gemiddelde wijnfles is dan echter nog steeds **bijna 40% zwaarder** dan de lichtste wijnfles uit het onderzoek van de VROM-inspectie in 2011. (N.B. Het Verpakkingenbesluit, dat vereist dat het gewicht van de verpakking wordt beperkt tot de minimale hoeveelheid, is dan 16 jaar ven kracht !)

De sector gedistilleerd motiveert haar ambitie met verwijzing naar de wijnsector¹²:
"In lijn met de doelstelling van de wijnsector om het gemiddeld glasgewicht van Nederlandse producenten en de importeurs jaarlijks met 1% terug te dringen, formuleert Spirits NL eenzelfde ambitie als het aankomt op de verpakkingen met het grootste aandeel in de sector gedistilleerde dranken: glazen flessen van 0,7 en 1 liter."

Voor beide sectoren roept dit de vraag op of en hoe lang het wettelijk is toegestaan om op deze manier invulling te geven aan producentverantwoordelijkheid en zodoende ook de essentiële eisen van het verpakkingenbesluit terzijde te schuiven.

¹⁰ <https://www.kidv.nl/5336/bijlage-bij-agendapunt-brancheverduurzamingsplan-kvnw-augustus.pdf>; pag. 5

¹¹ <https://www.kidv.nl/item/8744> pag. 15

¹² <https://www.kidv.nl/7029/bvp-qedistilleerd.pdf>; pag. 14

§4. De huidige preventieresultaten bij glazen flessen voor gedistilleerde drank

Het Branche Verduurzamingsplan 2016-2018 van Spirits NL formuleerde een doelstelling van jaarlijks 1% reductie van het gemiddelde flesgewicht van flessen van 0,7 en 1,0 liter. Hierbij werd opgemerkt¹³:

“Zoals aangegeven in hoofdstuk 3, zit er echter een significant verschil tussen de gewichten van flessen uit binnen- en buitenlandse herkomst. Omdat de Nederlandse branche een veel grotere invloedssfeer uitoefent bij de producten uit het binnenland, zullen de doelstellingen voor gewichtsreductie in het volgende hoofdstuk vooral gericht zijn op deze groep, maar de branche organisatie zal ook het gesprek en de doelstellingen aangaan met die leden die vanuit het buitenland op de Nederlandse markt producten afzetten.”

Bron: Branche Verduurzamingsplan 2016-2018 – Spirits NL; pag 12

Onlangs werden de resultaten bekend gemaakt van de monitoringsrapportage op basis waarvan ook de formele rapportage van Spirits NL over de flesgewichten plaats vindt. Deze “Monitoringsrapportage Verpakkingen Gedistilleerd 2018” laat zien dat er bij glasverpakkingen tussen 2016 en 2018 volstrekt onvoldoende preventie is gerealiseerd. Bij drie van de vier doelstellingen is zelfs niet alleen geen gewichtsreductie tot stand gebracht, maar juist een toename van het gewicht.

Op basis van deze monitoringsrapportage van Quintens¹⁴ is het bovendien waarschijnlijk dat in de periode 2016-2018 per saldo -in plaats van een reductie- juist sprake is geweest van een **toename van het totale gewicht van glasverpakkingen** van gedistilleerde dranken, want:

1. Het gemiddeld flesgewicht van in Nederland geproduceerde gedistilleerde dranken is de afgelopen 2 jaar met 8% gestegen bij 0,7 liter flessen en met 4% bij 1 liter flessen.
2. Het gemiddeld flesgewicht van geïmporteerde gedistilleerde dranken is met 2% gestegen bij 1,0 liter flessen
3. Bovengenoemde toename van de flesgewichten wordt onvoldoende gecompenseerd door de afname van het gewicht van geïmporteerde 0,7 liter flessen (-5%).
4. Tegenover de lichte daling van de consumptie van in glas verpakte gedistilleerde dranken staat ruim een verdubbeling van het aandeel van kleine flesjes (veelal kleiner dan 0,35 l) in de afzet van gedistilleerde dranken¹⁵.

Al met al kan worden vastgesteld dat de sector gedistilleerd niet conform haar eigen doelstellingen heeft ‘geleverd’ en juist ook het minst op het terrein waar zij invloed zegt te hebben. Integendeel, deze preventie-aanpak heeft gefaald.

De monitoringsrapportage geeft -helaas- alleen geaggregeerde informatie over flesgewichten. Er wordt ook geen bandbreedte rondom de gemiddelde flesgewichten gegeven. Er kan dus op basis van deze rapportage niet worden bepaald wat de maximale preventiemogelijkheden zijn, door vergelijking van het gemiddelde flesgewicht met een minimaal flesgewicht.

¹³ <https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf>; pag. 12

¹⁴ <https://www.kidv.nl/item/8795>; pag 11 - 13

¹⁵ “Er is een verschuiving zichtbaar van 100cl (-13,8%) naar kleiner dan 70 cl (+11%).”, aldus Quintens. Dit impliceert dat meer (glas)verpakking wordt gebruikt per liter gedistilleerde drank die op de markt wordt gezet.

§5. Resultaten van nader onderzoek naar glazen flessen voor gedistilleerde drank

Eind 2018 is Recycling Netwerk gestart met eigen kwantitatief onderzoek naar de mogelijkheden van afvalpreventie bij verpakkingen. Daarbij is de aandacht allereerst gericht op mogelijke gewichtsreductie bij glasverpakkingen voor gedistilleerde dranken¹⁶. Het gaat daarbij om glazen flessen van 0,7 liter en 1,0 liter die verreweg het grootste aandeel hebben in het glasafval van flessen gedistilleerd.

In een kleine steekproef zijn 65 glazen flessen gedistilleerde drank van 0,7 liter of 1,0 liter gewogen. De verschillen in gewicht bleken aanzienlijk. Bijlage B geeft een overzicht van alle meetresultaten. Op basis van deze meetresultaten kunnen een aantal conclusies worden getrokken wat betreft de preventiemogelijkheden:

A. Sommige drankproducenten kiezen -extreem- zware flessen als marketingtool

Opvallend is dat meerdere producenten voor specifieke dranken de voorkeur blijken te geven aan zwaardere -en soms extreem zware- glazen flessen: 'pronkflessen'.

De meest pregnante voorbeelden van onnodig zware flessen die werden aangetroffen, zijn 0,7 liter whiskyflessen van Diageo en 1,0 liter jenever flessen van LucasBols.

Met name Johnnie Walker whisky en Bokma jenever blijken zowel op de markt te worden gebracht in de minst zware glazen fles die werd aangetroffen (de "referentiefles"), als in een extreem zware fles.

De vierkante Johnnie Walker flessen verschillen onderling extreem veel in gewicht en verschillen niet of nauwelijks in vorm. In de steekproef wogen wij vier verschillende whiskyflessen van Johnnie Walker met niet alleen vier verschillend gekleurde etiketten en oplopende prijzen, maar ook een sterk toenemend flesgewicht. Hier lijkt men te willen suggereren: hoe zwaarder de fles, hoe beter -en dus duurder- de drank..

Ook vergelijking met de glasverpakkingen van andere whisky- en jenevermerken laat zien dat de wettelijke preventieverplichtingen in de praktijk een dode letter zijn: de ene producent of importeur gebruikt voor exact hetzelfde product veel zwaardere glazen flessen dan de andere producent/importeur.

¹⁶ De eerste focus op glasverpakkingen is gekozen naar aanleiding van onze constatering dat er ondanks het door de milieu-inspectie geconstateerde potentieel nog steeds geen aanpak is van afvalpreventie bij glasverpakkingen. Afvalpreventie bij glasverpakkingen heeft ook een relatief groot potentieel in termen van kilo's afval. (Preventie van andere verpakkingen kan overigens een grotere overall milieu-impact hebben.)

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gevonden flesgewichten en het "overgewicht" van de betreffende Johnnie Walker flessen en Bokma-flessen. Hun zwaarste flessen zijn respectievelijk bijna vier keer zo zwaar en ruim 80% zwaarder dan hun lichtste fles met vergelijkbare inhoud.

Gedistilleerde drank	flesvolume	producent	flesgewicht	overgewicht
Johnnie Walker Blenders' Batch whisky	0,7 liter	Diageo	355 gram	0 %
Johnnie Walker Double Black whisky	0,7 liter	Diageo	581 gram	+ 64 %
Johnnie Walker Red Label whisky	0,7 liter	Diageo	747 gram	+110 %
Johnnie Walker Blue Label whisky	0,7 liter	Diageo	1.399 gram	+ 294 %
Bokma Oude Friesche Graangenever	1,0 liter	Lucas Bols	342 gram	0 %
Bokma Citroen Jenever	1,0 liter	Lucas Bols	619 gram	+ 81 %

B. De gemiddelde fles voor gedistilleerde drank is rond de helft zwaarder dan nodig

Het gemiddelde "overgewicht" van de flessen gedistilleerde drank t.o.v. de lichtste fles (de "referentiefles") blijkt qua omvang vergelijkbaar met het overgewicht dat eerder geconstateerd werd bij wijnflessen.

De meeste flessen gedistilleerd hebben een inhoud van 0,7 of 1,0 liter. Op basis van veldonderzoek bij Maltha glasrecycling (een steekproef met bijna 1.400 flessen) werd door Spirits NL eind 2016 gesteld dat het gemiddelde gewicht van de Nederlandse 'lichte' 0,7 literfles gedistilleerd 502 gram is¹⁷. De monitoringsrapportage van Quintens van januari 2019 geeft andere waarden¹⁸: 513 gram voor 2016 en 551 gram voor 2018.

De steekproef van Spirits NL liet verder zien dat flessen voor 1 liter gedistilleerde drank gemiddeld bijna 10% zwaarder zijn dan de gemiddelde 0,7 liter fles en dat flessen van buitenlandse komaf nog weer enkele procenten zwaarder zijn. De recente monitoringsrapportage van Quintens geeft weer andere waarden, volgens welke de gemiddelde geïmporteerde 0,7 liter fles en de binnenlandse 1 liter fles ongeveer even zwaar zijn.

Hoe het ook zij, de gemiddelde gedistilleerd fles blijkt beduidend zwaarder dan de gemiddelde wijnfles¹⁹. De 'gemiddelde lichte fles voor 0,7 liter' blijkt bovendien zelfs ruim 50% zwaarder dan de lichtste wijnfles voor 0,75 liter.

En waarom zou een fles voor gedistilleerde drank zwaarder moeten zijn dan een wijnfles?

Maar zelfs wanneer wordt aangenomen dat de door ons aangetroffen flessen gedistilleerd van 342 c.q. 355 gram de lichtst mogelijke flessen voor gedistilleerde drank zijn, dan nog blijkt de 'gemiddelde' gedistilleerd fles 45 tot 70% zwaarder te zijn dan de lichtste fles.

¹⁷ Branche Verduurzamingsplan – Spirits NL 2016 – 2018; Spirits NL; 28-11-2017; pag. 8
<https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf>

¹⁸ <https://www.kidv.nl/item/8795>; pag. 13

¹⁹ Overigens is ook de lichtst aangetroffen gedistilleerd fles 12% zwaarder dan de lichtste wijnfles uit het onderzoek van de VROM-inspectie in 2011.

C. Slechts 12% van de aangetroffen flessen had minder dan 25% overgewicht

De volgende flessen hadden minder dan 25% overgewicht:

Gedistilleerde drank	flesvolume	flesgewicht (in gram)	overgewicht
Johnnie Walker Blenders' Batch	0,7 liter	355	referentie
Frysk Hynder		379	7%
Diplomatico Planas		434	22%
Grappa Vuisinar Riserva 2 anni - Nonino		437	23%
Bokma Oude Friesche Jenever	1,0 liter	342	referentie
Bokma Jonge Jenever		350	2%
Hartevelt Berenburg		400	17%
Van Wees Jonge Genever		419	23%

D. Een derde van de aangetroffen flessen was minstens 2 keer zwaarder dan nodig

De volgende flessen hadden meer dan 100% overgewicht:

Gedistilleerde drank	flesvolume	flesgewicht (in gram)	overgewicht
Bobby's Schiedam Dry Gin	0,7 liter	713	101%
Santa Teresa 1796 Solera Rum		741	109%
Johnnie Walker Red Label		747	110%
Grant's Blended Scotch Whisky		751	112%
The Botanist Islay Dry Gin		758	114%
van Toor Moutwijn Jenever		767	116%
Mazzetti Grappa di Moscato		771	117%
Glengassaugh Whisky		779	119%
Monkey Shoulder Whisky		782	120%
Jack Daniels Single Barrell		811	128%
By the Dutch Old Genever		820	131%
Skinos Mastika Spirit		843	137%
St Germain		874	146%
Zuidam Flying Dutchman Rum R1		902	154%
Chivas Regal Blended Scotch Whisky 18 years		919	159%
Esprit de June		931	162%
The Wild Geese Single Malt Irish Whiskey		935	163%
Kavalan Single Malt Whisky		959	170%
Johnnie Walker Blue Label		1399	294%
Finlandia Vodka	1,0 liter	684	100%
Niks Zachte Jonge Graan Jenever		686	101%
Jagermeister		749	119%

§6. Wat te doen ?

De resultaten van ons onderzoek naar de huidige situatie bij deze glasverpakkingen laten duidelijk zien dat de wettelijke preventieverplichtingen in de praktijk een dode letter zijn:

- de ene producent of importeur gebruikt voor exact hetzelfde product een veel zwaardere verpakking dan de andere producent/importeur;
- op grond van hun marketingfilosofie verpakken producenten de ene drank in een lichte fles en een vergelijkbare drank in een tot 4 keer zo zware fles;
- de gemiddelde fles voor gedistilleerde drank is ongeveer 50% zwaarder dan nodig;
- de gedistilleerd sector stelt zichzelf bijzonder lage doelen voor uitsluitend gewichtsreductie van de gemiddelde fles;
- de hoeveelheid verpakkingsglas van gedistilleerde dranken is de afgelopen jaren gegroeid.

Wat is de oorzaak van dit falen? Is er meer tijd nodig?

Volgens afspraak hadden de flessen 25 jaar geleden al aan maximale gewichtsnormen moeten voldoen (conform het Convenant Verpakkingen) en de wettelijke verplichting voor minimaal gebruik van verpakkingsmateriaal uit het Verpakkingenbesluit geldt al ruim 13 jaar. Maar zelfs de magere doelen voor 2018 blijken nu niet te zijn gehaald

Kan het niet?

De -vele- voorbeelden van lichte flessen voor allerlei gedistilleerde dranken laten zien dat gewichtsreductie technisch geen probleem is. Binnenlandse producenten kunnen dus zonder meer voor lichtere flessen kiezen, maar juist daar laat de monitoring de grootste stijging zien van het gemiddelde flesgewicht. De brancheorganisatie stelt bovendien dat de 25 grootste importeurs wel degelijk invloed hebben op de wijze van verpakken

Is het eigenlijk toch niet relevant?

De CE Quick Scan²⁰ naar de milieueffecten van in totaal 12 brancheverduurzamingsplannen (bijna alle sectoren) laat zien dat 60% van de in totaal 39 kton (zekere) CO₂-emissiereductie was toe te schrijven aan slechts één van de vijf methoden van aanpak: 'reduce'.

Uitgaande van gemiddeld 30% gewichtsreductie van de gedistilleerd fles kan m.b.v. de kentallen uit de CE-studie een mogelijk preventie-effect van de sector 'Gedistilleerd' worden berekend van 10 kton. Dat betekent dat deze kleine sector daarmee 1/4 van de totale CO₂-reductie van al die brancheplannen kan leveren! De sector 'Gedistilleerd' geeft overigens zelf ook aan dat gewichtsreductie van glazen flessen de meest relevante milieumaatregel is

Is er dan sprake van onwil of onvermogen?

Aangezien zowel de preventieresultaten als de handhaving daarop uitblijven lijkt de conclusie onvermijdelijk, dat zowel onze overheid als veel bedrijven in de sector "Gedistilleerd" de preventieverplichting al 25 jaar niet serieus nemen. Mogelijk spelen daarbij zowel onwil als onvermogen een rol

²⁰ <https://www.ce.nl/publicaties/2082/quickscan-milieueffecten-brancheverduurzamingsplannen>; pag. 16

Producentverantwoordelijkheid

Hoe dan ook blijft preventie achterwege wanneer er geen top-prioriteit aan wordt gegeven.

De wettelijke verantwoordelijkheid voor gewichtsreductie bij gedistilleerd flessen ligt in Nederland vooral bij:

- binnenlandse producenten van gebottelde gedistilleerde dranken
- importeurs van in het buitenland gebottelde gedistilleerde dranken.

Ook dient de aandacht te worden gericht op buitenlandse drankproducenten zoals Diageo, waarvan de marketingafdeling zich in Nederland bevindt. Nader onderzocht dient nog te worden hoe de Europese richtlijn in Schotland is geïmplementeerd wat betreft preventie van verpakkingsglas voor deze en andere Schotse whisky's.

Recycling Network Benelux spreekt allereerst de Nederlandse overheid aan op handhaving van het Verpakkingenbesluit. Daarbij kan -als eerste stap- de aandacht worden gericht op relatief grote producenten en importeurs waarvan bekend is dat zij extreem zware gedistilleerd flessen op de markt zetten.

Prioriteit verdienen²¹:

	Producent/importeur	Dranken (merken)
1.	AH / Gall & Gall	Johnnie Walker, The Wild Geese, Chivas Regal, St. Germain. Jack Daniels, Monkey Shoulder, The Botanist, Grants, Finlandia, Jagermeister
2.	Diageo	Johnnie Walker
3.	Drankgigant	Johnnie Walker, The Wild Geese, Chivas Regal, St. Germain, Skinos, Jack Daniels, Monkey Shoulder, Glengassaugh, The Botanist, Grants, Finlandia, Jagermeister, Santa Teresa
4.	Hanos	Johnnie Walker, The Wild Geese, Esprit de June, Chivas Regal, St. Germain, Skinos, Jack Daniels, Monkey Shoulder, Glengassaugh, Mazzetti, The Botanist, Grants, Santa Teresa, Finlandia, Jagermeister
5.	Lucas Bols	Bokma
6.	Herman Jansen	Bobby's Dry Gin, By-the-Dutch
7.	Monnik Dranken	Kavalan
8.	Niks	Niks
9.	Van Toor	Moutwijn Jenever
10.	Zuidam	Flying Dutchman Rum

²¹ De tabel vermeldt de drankmerken waarvan flessen zijn aangetroffen die twee keer of meer zwaarder zijn dan de referentiefles. Wij verwijzen wat dit betreft naar Bijlage B, met de kanttekening dat het aannemelijk is dat het betreffende drankmerk meerdere dranken in te zware flessen op de markt zet. Producenten zijn geselecteerd op grond van hun verantwoordelijkheid voor bepaalde flessen die door hen op de Nederlandse markt zijn gebracht. De importeurs zijn geselecteerd op grond van hun online aanbod, hun aard (B2C, B2B, webwinkel) en hun omvang op de Nederlandse markt. De als laatste opgenomen producenten en importeurs zijn vermeld vanwege een enkele extreem zware fles.

BIJLAGE A. De ondraaglijke traagheid van het milieubeleid

• Afvalpreventie bij verpakkingen

Afvalpreventie is al zo'n 40 jaar het meest verwaarloosde uitgangspunt van het milieubeleid.

1. Afvalpreventie in de jaren tachtig

Preventie heeft sinds 1979 in het Nederlandse afvalstoffenbeleid de hoogste prioriteit (boven hergebruik, verbranden en storten van afvalstoffen). Het heeft echter nog bijna tien jaar geduurd voordat -onder druk van jaarlijks terugkerende kamermoties en een ongevraagd advies van de toenmalige milieuraad (CRMH)- de eerste beleidsstappen werden gezet: *Eind jaren tachtig werd een algemene preventiedoelstelling geformuleerd voor de totale hoeveelheid afval en een aantal preventiedoelstellingen voor specifieke 'prioritaire' afvalstromen, zoals verpakkingsmaterialen.*

2. Afvalpreventie onder de Convenanten voor verpakkingen: de periode 1991-2006

Hoewel preventie de hoogste beleidsprioriteit had, heeft het afvalstoffenbeleid zich de afgelopen decennia primair gericht op het voorkomen van storten, op de zorg voor energieopwekking met meer afvalverbrandingscapaciteit en op inzameling ten behoeve van recycling van een aantal geselecteerde ('prioritaire') afvalstromen.

Voor de diverse soorten verpakkingsmateriaal werd tussen 1991 en 2006 een drietal convenanten afgesloten, waarin onder meer afspraken waren opgenomen m.b.t. de te realiseren hoeveelheid preventie van verpakkingsafval.

Het eerste Convenant Verpakkingen

In het eerste Convenant Verpakkingen werd concreet afgesproken "*de hoeveelheid (in Kton) nieuw op de markt te brengen verpakkingen uiterlijk in het jaar 2000 te brengen onder het niveau van de hoeveelheid (in Kton) van diezelfde verpakkingen in het referentiejaar 1986.*"

Ook werd de resultaatverplichting opgenomen om het aantal Kton op de markt gebrachte verpakkingen in 1997 met minimaal 3% te verminderen ten opzichte van 1991 (artikel 4.3). Daarnaast werden verdergaande inspanningsverplichtingen voor de verpakkende industrie afgesproken: 10% minder in 1997 t.o.v. 1991 en 10% minder in 2000 t.o.v. 1986.

De diverse foto's met voorbeelden van geslaagde preventie maatregelen konden evenwel niet verhullen dat in 1997, toen werd overgestapt op het tweede Convenant Verpakkingen, de hoeveelheid verpakkingsafval niet was afgenomen, maar juist was toegenomen.

Het ging daarbij volgens het RIVM²² om een forse **toename van ruim 15%** (t.o.v. 1986).

Convenant Verpakkingen II

Het Convenant Verpakkingen had een looptijd tot 1 januari 2001 (art. 26) met tussentijdse evaluaties in 1994 en 1997, waarin zou worden gezien of de inspanningsverplichtingen op het gebied van afvalpreventie konden worden omgezet in resultaatsverplichtingen (art. 23). In tegenstelling daarmee werd het Convenant Verpakkingen echter al per 15 december 1997 vervangen door het tweede Convenant Verpakkingen. Dit convenant werd gepresenteerd als een noodzakelijke update in relatie tot de implementatie van nieuwe Europese regelgeving, met meer binding van (branche-organisaties uit) het bedrijfsleven. Feitelijk behelsde het echter vooral ook een forse afzwakking van met name de afspraken over afvalpreventie en producthergebruik. Ook werden er geen afspraken meer opgenomen over concreet te treffen maatregelen.

²² RIVM-analyse verpakkingsafval in 1996; pag. 2 en 3.

De preventieverplichting werd in het tweede Convenant Verpakkingen sterk afgezwakt door herdefiniering van de afgesproken afvalpreventie. De preventieverplichting werd nu gedefinieerd in termen van een 10%-reductie t.o.v. de hoeveelheid verpakkingen die er geweest zou zijn wanneer deze net zo sterk was gegroeid als het BNP²³. Deze verhullende kunstgreep impliceerde dat tussen 1997 en 2002 zou kunnen worden voldaan aan de 10% preventie-afspraken met een toename van het verpakkingsafval met 10%. En dat ondanks de eerdere toename van de hoeveelheid verpakkingsafval met ruim 15%.

Uitgaande van deze kunstgreep berichtte de Commissie Verpakkingen in haar jaarverslag²⁴ over 2001: "Met een preventieresultaat van 27% voldoet het bedrijfsleven ruimschoots aan de voor 2001 afgesproken preventieverplichting van tenminste 10% (ten opzichte van de hoeveelheid in 1986 die is gecorrigeerd voor de ontwikkeling van het bruto binnenlands product." Verder lezen leert echter dat de gemonitorde hoeveelheid verpakkingsafval feitelijk was gestegen naar 2.582 kton, precies **10% meer** dan de uitgangshoeveelheid van 1986.

Convenant Verpakkingen III

Hoewel er bij de afloop van het tweede Convenant Verpakkingen van de zijde van de overheid weinig animo was voor een derde convenant kwam het er eindelijk toch nadat een nieuw kabinet was aangetreden. Na een soort 'convenantloos tijdperk' wat betreft o.a. afvalpreventie werden uiteindelijk in december 2002 de handtekeningen gezet.

De algemene preventieverplichting voor verpakkingen werd ook in dit convenant gekoppeld aan de BNP-groei. Ditmaal werd echter niet meer gesproken over 10% preventie ten opzichte van die BNP-groei. De preventieverplichting behelsde een beperking van de groei van het verpakkingenverbruik tot 2/3 van de BNP-groei (tussen 1999 en 2005). Feitelijk was dit een minder zware verplichting dan "10% preventie t.o.v. de BNP-groei", tenzij de gemiddelde BNP-groei boven de 6% uit zou komen (wat uiterst onwaarschijnlijk was).

Uiteindelijk concludeerde de Commissie Verpakkingen na afloop van de convenantsperiode²⁵: "**De preventiedoelstelling is niet gerealiseerd.** Het BBP is in de periode vanaf 1 januari 1999 tot 31 december 2005 met 12,2 procent gestegen. De hoeveelheid nieuw op de markt gebrachte verpakkingen is in deze periode met **10,4 procent gestegen**. Dat is ruim 2 procentpunten boven de overeengekomen toelaatbare toename van de hoeveelheid verpakkingen."

Gehannes met de monitoring

Bij het vergelijkenderwijs hanteren van de gepresenteerde cijfers moet overigens nog wel worden bedacht dat deze monitoringcijfers veelal een -veel- te positief beeld geven en een **onderschatting van de toename** van het verpakkingsafval. Dat heeft meerdere oorzaken:

- Allereerst kan worden opgemerkt dat valide monitoring van afvalpreventie al vanaf het begin van het preventiebeleid nauwelijks aandacht heeft gekregen. In 1997 concludeerde de Algemene Rekenkamer²⁶ wat dit betreft dat "het ministerie nog onvoldoende inzicht heeft in het bereiken van de algemene preventiedoelstelling en de door de Rekenkamer onderzochte doelstellingen voor prioritaire afvalstoffen." De Rekenkamer wees er daarbij op dat (bijna tien jaar na het vastleggen van de preventiedoelen !) het van belang is "dat de bestaande discrepantie wordt weggenomen tussen de geformuleerde doelen enerzijds en de beschikbare monitoring-gegevens over afvalstoffen en methoden om afvalpreventie te bepalen anderzijds."

²³ Kanttekening: Juist voor verpakkingenverbruik is het onzinnig om een 1-op-1 relatie te leggen met de BNP-groei. Verpakkingen worden voor het grootste deel gebruikt voor voedingsmiddelen en dranken. BNP-groei (in termen van valuta) impliceert uiteraard niet eenzelfde groei van het aantal kilo's voeding en het aantal liters drank dat op de markt wordt gezet.

²⁴ Commissie Verpakkingen - Jaarverslag 2001; oktober 2002; pag. 7 en 11

²⁵ Commissie Verpakkingen - Jaarverslag 2005; oktober 2006; pag. 10

²⁶ Algemene Rekenkamer; Afvalpreventie; § 5; mei 1997; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-25375-2.html>

De Haagse verslaggevers van dagblad Trouw vatten het als volgt samen²⁷: “Toetsbare doelstellingen ontbreken en informatie over de hoeveelheid afval en de milieuschade van afvalstoffen is er niet.”

- Daarbij moet worden bedacht dat de opzet van de monitoring van verpakkingsafval een onderhandelingsresultaat was en geen feitelijke meting. Besloten werd zich te baseren op een inventarisatie van opgaven van op de markt gebrachte verpakkingen door een selectie van bedrijven en deze te extrapoleren tot een totaalschatting. Tot halverwege de jaren negentig werd deze totaalschatting van de input van verpakkingen nog wel vergeleken met de totale output van verpakkingen via de relevante afvalstromen. Uit de jaarlijkse rapportages van RIVM hierover bleek telkens weer eenzelfde soort discrepantie als de Algemene Rekenkamer ook constateerde. Voor het 2^e Convenant Verpakkingen werd vervolgens maar afgesproken dat een Commissie Verpakkingen de jaarlijkse rapportages zou gaan verzorgen en niet het RIVM. Deze commissie klaagde weliswaar vaak over de “onvoldoende dekkinggraad” achter de opgegeven hoeveelheid op de markt gebrachte verpakkingen (m.n. bij plastic verpakkingen), maar richtte zich verder volledig op de monitoring van gescheiden ingezameld verpakkingsafval en ging verder voorbij aan de discrepanties die bijvoorbeeld bleken uit de grote stroom verpakkingsafval in het huishoudelijk restafval. Het gevolg: Tot op de dag van vandaag is de totale hoeveelheid op de markt gebrachte verpakkingen die wordt gerapporteerd (ook in de betreffende beleidsstukken) beduidend kleiner dan de totale hoeveelheid verpakkingsafval die wordt gemeten in de hiervoor relevante afvalstromen.
- Tot slot is relevant de impact van de vele “correcties” op de monitoring:
 - De jaarverslagen van de Commissie Verpakkingen gaven ieder jaar weer een correctie op de gepresenteerde monitoringresultaten uit voorgaande jaarverslagen. Daarbij bleken de cijfers (m.n. in ‘afrekenjaren’) later vaak toch wat minder positief dan eerder gedacht. Zo werden bijvoorbeeld de monitoringsresultaten voor 2001 later²⁸ weer naar boven toe gecorrigeerd en wel tot 2.785 kton, wat niet 10%, maar 19% meer was dan de uitgangshoeveelheid in 1986.
 - Ook werd de monitoringsystematiek tijdens de convenantenperiode meermalen herzien. Bepaalde soorten verpakkingen werden daarbij weggedefinieerd als verpakking. Het meest pregnante voorbeeld hiervan zijn de vuiniszakken, die verantwoordelijk waren²⁹ voor meer dan 10% van de vastgestelde hoeveelheid plastic verpakkingsafval in 1986. [Desondanks werd overigens voor plastic verpakkingen nooit voldaan aan de preventieverplichting; in 2005 werd zelfs volgens de opgave van de Commissie Verpakkingen³⁰ bijna 30% meer plastic verpakkingen op de markt gezet dan in 1986.]

²⁷ <https://www.trouw.nl/home/rekenkamer-ministerie-weet-niet-hoe-afvalberg-kleiner-moet-worden~af2a8516/>

²⁸ Commissie Verpakkingen – Jaarverslag 2003; oktober 2004; pag. 8

²⁹ Bureau B&G – Analysedocument Deelproject Kunststof Verpakkingen; juni 1990; Samenvatting - pag. 1

³⁰ Commissie Verpakkingen – Jaarverslag 2005; oktober 2006; pag. 30

3. Afvalpreventie in de Raamovereenkomsten onder het Verpakkingenbesluit

Een jaar vóór het afsluiten van het 3^e Convenant Verpakkingen werd -op 17 december 2001- het 'Ontwerp-Besluit beheer verpakkingen en papier en karton' gepubliceerd in de Staatscourant. Volgens dit ontwerpbesluit zou de producent en importeur ondermeer verplicht worden tot het treffen van preventiemaatregelen die ertoe leiden "dat de gewichtshoeveelheid in Nederland van door de producent of importeur nieuw op de markt gebrachte verpakkingen in het jaar 2005 is afgenomen met ten minste 10 gewichtsprocent ten opzichte van de hoeveelheid verpakking welke door hem nieuw in het jaar 1999 op de markt is gebracht, gecorrigeerd voor de ontwikkeling van zijn omzet." (art. 3.2)

Met de vervanging van het kabinet-Kok door het kabinet-Balkenende ging er in 2002 echter een andere wind waaien die ook effect had op de beleidsaanpak van afval(preventie) en verpakkingen. Het zou nog jaren duren voor er een Verpakkingenbesluit werd ingevoerd en de bovengenoemde concrete preventieverplichting uit het ontwerpbesluit was daarin geschrapt.

Wel bleef de algemene preventieverplichting voor producenten en importeurs gehandhaafd: "De producent of importeur neemt maatregelen ter bevordering van het verminderen van de gewichtshoeveelheid van verpakkingen die er in ieder geval op gericht zijn dat (a.) zo weinig mogelijk verpakkingsmateriaal wordt gebruikt" (art. 3.1.a).

Daarmee werd de preventieverplichting voor de (individuele) producent en importeur om zo weinig mogelijk verpakkingsmateriaal te gebruiken per 1 januari 2006 een feit.

De geschrapte kwantitatieve preventieverplichting (10%-reductie) was zeer concreet en goed controleerbaar. Aan de handhaafbaarheid van de kwalitatief geformuleerde preventieverplichting werd en wordt evenwel sterk getwijfeld.

Recycling Netwerk is echter van mening dat ook de overgebleven kwalitatieve preventieverplichting ("zo weinig mogelijk") in een -beperkt- aantal gevallen wel degelijk goed controleerbaar en redelijk eenvoudig handhaafbaar is. Dat geldt met name in gevallen waarin producenten of importeurs verpakkingen op de markt brengen die beduidend zwaarder zijn dan de verpakkingen gebruikt door concurrenten. (Uiteraard geldt dit dan uitsluitend voor verpakkingen van hetzelfde materiaal en met dezelfde inhoud.)

Al voordat het Verpakkingenbesluit in werking trad heeft Recycling Netwerk hier nadrukkelijk op gewezen en ook diverse concrete voorbeelden aangedragen³¹. Vanuit het toenmalige milieuministerie werden echter andere prioriteiten gelegd binnen het verpakkingenbeleid: vooral op controle van de aansluiting bij een algemeen verbindend verklaard Afvalfonds Verpakkingen en verder op -afspraken over- gescheiden inzameling. Wat betreft afvalpreventie is de VROM-Inspectie de eerste jaren van het Verpakkingenbesluit niet verder gekomen dan een wat halfslachtige briefwisseling met een supermarktketen (over te zware plastic melk-verpakkingen).

Raamovereenkomst 1: de periode 2008-2012

Onder het regime van het Verpakkingenbesluit werd eind juli 2007 de vereiste overeenkomst tussen milieuministerie, 'het' bedrijfsleven en de VNG afgesloten. Feitelijk was dit het vierde convenant over verpakkingen: de zogenaamde "Raamovereenkomst verpakkingen en zwerfafval voor de jaren 2008 t/m 2012".

In tegenstelling tot de voorgaande convenanten stond in deze raamovereenkomst echter geen enkele afspraak over reductie van de hoeveelheid verpakkingen. De woorden afvalpreventie en preventie komen er zelfs in het geheel niet meer in voor.

³¹ Driedaagse workshop Implementatie Verpakkingenbesluit van de VROM-inspectie; najaar 2005

De preventieverplichting ten aanzien van verpakkingen is daarmee volledig een zaak van de individuele producent en importeur en van overheidscontrole en -handhaving op de betreffende "essentiële eis" van het Verpakkingenbesluit. Toen bijna zes jaar na het van kracht worden van het Verpakkingenbesluit door de VROM-Inspectie werd gecontroleerd op de naleving van de essentiële eisen werd evenwel het volgende geconcludeerd³²:

NALEVING ESSENTIELE EISEN VERPAKKINGEN – VROM-INSPECTIE 2011
<u>Reductie verpakkingsgewicht</u> (uit §3 Conclusies)
<ul style="list-style-type: none"> • Reductie van verpakkingsgewicht vindt alleen bij een beperkt aantal producten plaats en is dan meestal kostprijs gestuurd (minder verpakkingsmateriaal betekent een goedkoper product).
<ul style="list-style-type: none"> • De regelgeving met betrekking tot het verplicht reduceren van verpakkingsgewicht is vaak onbekend.
<ul style="list-style-type: none"> • Een systematische aanpak op minimalisatie van verpakkingsgewicht ontbreekt.

Raamovereenkomst 2: de periode 2013-heden

Ook de daarnavolgende raamovereenkomst, met een looptijd van 2013 tot 2023, bevat geen afspraken over afvalpreventie en het verminderen van de hoeveelheid verpakkingen. Afvalpreventie krijgt dan alleen nog aandacht als één van de uitgangspunten die door een kennisinstituut zou moeten worden gehanteerd bij het opstellen van een verduurzamingsagenda (art. 3.2.a.).

Vastgesteld kan worden dat de preventieverplichting ten aanzien van verpakkingen een zaak is van de individuele producent en importeur, zowel gezien de tekst van het Verpakkingenbesluit (art. 3.1.a.), als gezien de tekst van de geformuleerde Raamovereenkomsten. Sinds 1 januari 2006 is de rijksoverheid op dit punt dus ook ongebonden door afspraken met organisaties van het bedrijfsleven³³ waar het gaat om controle en handhaving op de preventieverplichting bij verpakkingen.

³² VROM-Inspectie; Naleving essentiële eisen verpakkingen; 30 november 2011; pag. 14

³³ Aangenomen dat er naast de raamovereenkomst niet een geheime afspraak over afvalpreventie is gemaakt (zoals er eerder ook een side letter naast een verpakkingenconvenant bleek te bestaan).

BIJLAGE B. Resultaten van beperkt veldonderzoek naar glazen flessen voor gedistilleerde dranken

Voor in totaal 66 glazen flessen voor gedistilleerde dranken werd het gewicht bepaald in een veldonderzoek in Breda³⁴ en Apeldoorn. Bij de gewichtsbepaling is uitgegaan van het gewicht van correct gevulde flessen, dat wil zeggen dat is aangenomen dat bijvoorbeeld 0,7 liter flessen exact 700 ml drank bevatten. Dit leidt tot een onnauwkeurigheidsmarge in het bepaald verpakkingsgewicht van enkele grammen. Ook moet worden bedacht dat het verpakkingsgewicht niet identiek is aan het gewicht van de glazen fles. De glazen fles zelf weegt over het algemeen enkele grammen minder, aangezien het gewicht van etiketten en afsluiting (doppen, kurken) in mindering moet worden gebracht. Al met al zijn deze correcties zodanig gering, dat ze niet leiden tot een ander beeld van de grote besparing op glasverpakking die kan worden bereikt door het gebruik van lichtere flessen. Hieronder volgen de onderzoeksresultaten voor achtereenvolgens 1,0 en 0,7 literflessen.

<i>Gedistilleerde dranken - 1,0 liter</i>	<i>Land van herkomst</i>	<i>EPR-verantwoordelijke Producent (p) of importeur (i)</i>	<i>gewicht volle fles (in gram)</i>	<i>gewicht verpakking (in gram)</i>
Bokma Oude Friesche Jenever	Nederland	https://www.lucasbols.nl/onze-merken/regionale-merken	p 1.342	342
Bokma Jonge Jenever	Nederland	https://www.lucasbols.nl/onze-merken/regionale-merken	p 1.350	350
Hartevelt Berenburg	Nederland	https://www.lucasbols.nl/onze-merken/regionale-merken	p 1.400	400
Van Wees Jonge Genever	Nederland	https://www.de-ooievaar.nl/	p 1.419	419
Bols Jonge Graanjenever	Nederland	https://www.lucasbols.nl/onze-merken/regionale-merken	p 1.442	442
Sonnema Berenburg	Nederland	https://www.sonnema.nl/Friesland	p 1.455	455
Boomsma Beerenburger	Nederland	https://www.boomsma.frl/	p 1.549	549
Gemiddelde 1,0 literfles volgens Spirits NL	Nederland	https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf		549
Hooghoudt Kruiden & Honing	Nederland	https://www.hooghoudt.nl/	p 1.550	550
Boomsma Jonge Jenever	Nederland	https://www.boomsma.frl/	p 1.556	556
Olifant Lichte Jenever	Nederland	http://www.olifantjenever.nl/	p 1.559	559
Gemiddelde 1,0 literfles volgens Spirits NL	buitenland	https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf		562
Goblet Jonge Jenever	Nederland	https://www.wenneker.com/	p 1.572	572
Zuiddam Jonge Jenever	Nederland	http://www.zuidam.eu/nl/merken.htm	p 1.594	594
Zuidam Rogge Genever	Nederland	http://www.zuidam.eu/nl/merken.htm	p 1.595	595
Ketel 1	Nederland	https://www.noletdistillery.com/nl/onze-merken	p 1.603	603
Bokma Citroen Jenever	Nederland	https://www.lucasbols.nl/onze-merken/regionale-merken	p 1.619	619
Grappa Nonino	Italië	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i 1.665	665
Highland Park Einar Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i 1.672	672
Finlandia Vodka	Finland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i 1.684	684
Niks Zachte Jonge Graan Jenever	Nederland	https://www.niks.nl	p 1.686	686
Jagermeister	Duitsland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i 1.749	749
		> 10% overgewicht		
		> 25% overgewicht		
		> 50% overgewicht		
		> 75% overgewicht		
		> 100% overgewicht		
		> 200% overgewicht		

³⁴ Met dank aan Horchner Advocaten te Breda.

Gedistilleerde dranken - 0,7 liter					
	Land van herkomst	Verantwoordelijke Producent (p) of Importeur (i)		gewicht volle fles (in gram)	gewicht verpakking (in gram)
Johnnie Walker Blenders' Batch	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.055	355
Frysk Hynder	Nederland	https://www.usheit.com/nl/distillery/contact/	p	1.079	379
Diplomatico Planas	Venezuela	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.134	434
Grappa Vuisinar Riserva 2 anni - Nonino	Italie	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.137	437
Gorbatschow Wodka	Rusland	Hanos, Drankgigant	i	1.153	453
Havana Club Special Rum	Cuba	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.176	476
Adelphi Blended Scotch Whisky	Schotland	Whisky Import Nederland	i	1.183	483
Cognac Isard V.S.O.P.	Frankrijk	De Bodega	i	1.198	498
Pernod Paris	Frankrijk	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.193	493
Gemiddelde 0,7 literfles volgens Spirits NL	Nederland	https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf			502
Gemiddelde 0,7 literfles volgens Spirits NL	buitenland	https://www.kidv.nl/7029/bvp-gedistilleerd.pdf			525
Old Smuggler Blended Scotch Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.246	546
Chivas Regal Blended Scotch Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.249	549
J. Boomsma's Echte Oude Genever	Nederland	https://www.boomsma.frl/	p	1.252	552
Tsantali Ouzo	Griekenland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.261	561
Blanton's Bourbon Whisky	VS	Best of Wines	i	1.270	570
Highland Park Valkyrie	Schotland	Best of Wines, Drank Dozijn	i	1.275	575
Notaris Biologische Jonge Jenever	Nederland	https://hermanjansen.com/merken/notaris/	p	1.276	576
Chardonnay di Nonino Grappa	Italie	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.276	576
Johnnie Walker Double Black	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	p	1.281	581
Frangelico Liqueur	Italie	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.307	607
Jagermeister	Duitsland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.312	612
Ron Barcelo Rom Dominicano Blanco	Italie	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.313	613
Rutte & Zn. Paradijswijn Jenever	Nederland	https://www.rutte.com	p	1.315	615
Zeewier Jenever	Nederland	https://www.rutte.com	p	1.319	619
Highland Park Single Malt Scotch Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.330	630
Cardhu Single Malt Scotch Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.352	652
Highland Park 17 years The Dark	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.375	675
Ponche Kuba	Frankrijk	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.378	678
Bobby's Schiedam Dry Gin	Nederland	https://bobbysdrygin.com ⇔ https://hermanjansen.com	p	1.413	713
Santa Teresa 1796 Solera Rum	Venezuela	Hanos, Drankgigant	i	1.441	741
Johnnie Walker Red Label	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	p	1.447	747
Grant's Blended Scotch Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.451	751
The Botanist Islay Dry Gin	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.458	758
van Toor Moutwijn Jenever	Nederland	https://www.vantoor1883.com/producten/jenever/	p	1.467	767
Mazzetti Grappa di Moscato	Italie	Hanos	i	1.471	771
Glengassaugh Whisky	Schotland	Hanos, Drankgigant	i	1.479	779
Monkey Shoulder Whisky	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.482	782
Jack Daniels Single Barrell	USA	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.511	811
By the Dutch Old Genever	Nederland	http://www.bythedutch.com/old-genever/	p	1.520	820
Skinos Mastika Spirit	Griekenland	Hanos, Drankgigant	i	1.543	843
St Germain	Frankrijk	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.574	874
Zuidam Flying Dutchman Rum R1	Nederland	http://www.zuidam.eu/nl/merken.htm	p	1.602	902
Chivas Regal Blended Scotch Whisky 18 years	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.619	919
Esprit de June	Frankrijk	Hanos	i	1.631	931
The Wild Geese Single Malt Irish Whiskey	Ierland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	1.635	935
Kavalan Single Malt Whisky	Taiwan	https://monnik-dranken.nl/nl/product/kavalan-select-single-malt-whisky-070-ltr/	i	1.659	959
Johnnie Walker Blue Label	Schotland	AH/Gall&Gall, Hanos, Drankgigant	i	2.099	1399